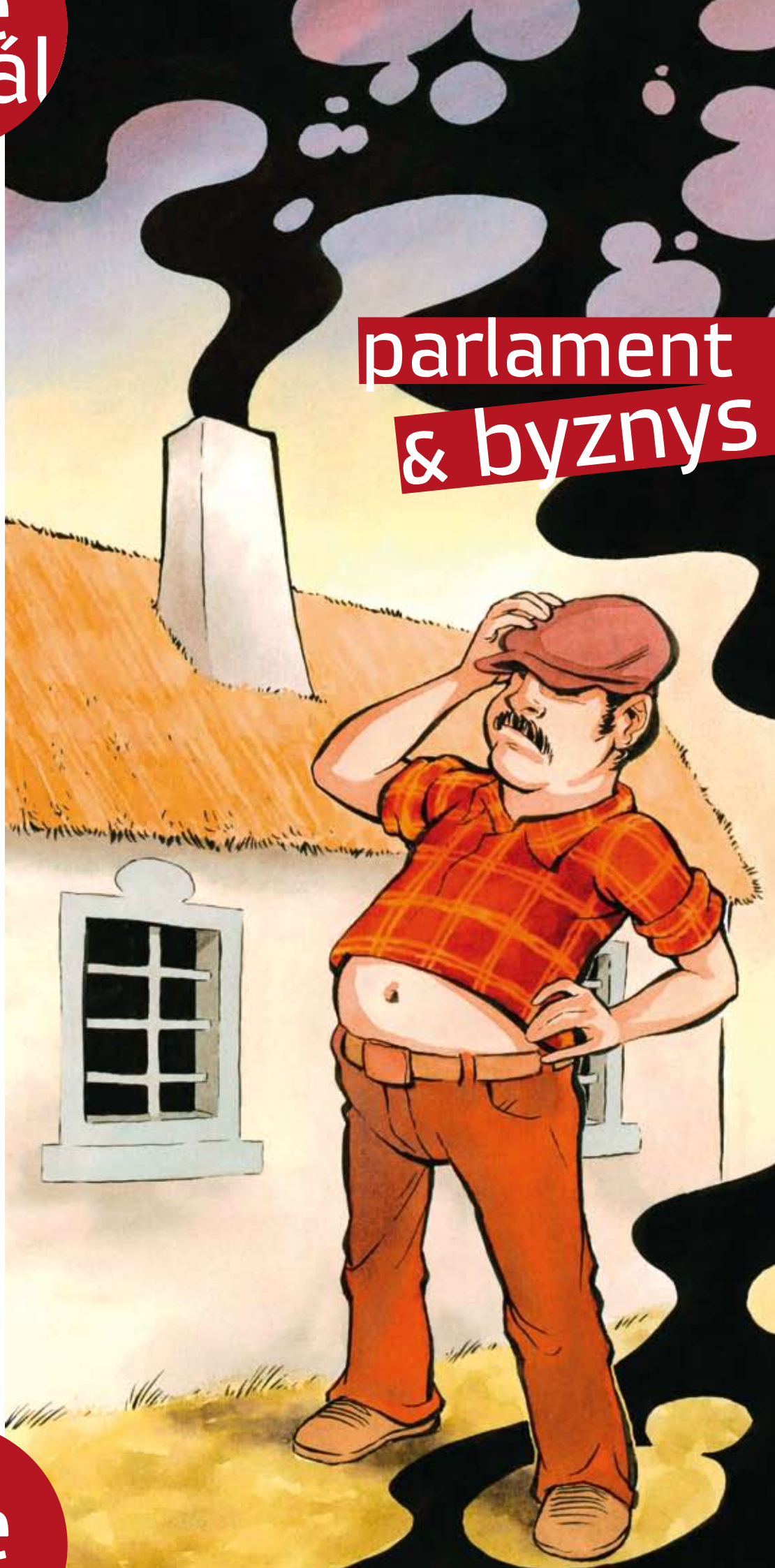

BOJ OBCÍ S EMISEMI

spe

spe
ciál

parlament
& byznys

Otravujeme sami sebe. Co s tím? >

Řešení závažného problému, který představují lokální topeniště, se zatím nerýsuje. Hustý dým vznášející se nad domy, nepříjemný zápach, nedýchateľno. Otevřít okno se dá jen na chvíli, když komíny zrovna nevypouštějí jedovaté a páchnoucí zplodiny, což ovšem bývá jen někdy.

Tak nějak vypadá v zimních měsících pochmurný obrázek typické české krajiny, jako je například Posázaví či jižní Čechy.

Lokální topeniště jsou dnes označovány za významný zdroj znečištění ovzduší. Lidé totiž používají nekvalitní kotle nebo kotle, které už dávno dosloužily. Nenechávají si dělat jejich pravidelnou údržbu včetně čištění, což platí i pro komíny a spalinové cesty. Také mnohdy nevědí, jak správně topit, a co je horší, spalují v kotlích nekvalitní palivo a odpad, který v nich nemá co dělat. A že opravdu nejde o zanedbatelný problém, dokazují i čísla. Podle údajů ministerstva životního prostředí v ČR topí kotle na tuhá paliva okolo 700 tisíc domácností. Důsledkem toho všeho je produkce zplodin, které znamenají významná zdravotní rizika (více viz box).

Jak ovšem upozorňuje Martin Braniš z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, zatímco ve velkých městech se ovzduší zkoumá pravidelně, dlouhodobě a sofistikovanými, tedy i finančně velmi náročnými metodami, v malých obcích by to nikdo nezaplátal. „Proto se dělají ojedinělé výzkumy. My máme v současné době velmi konkrétní a dlouhodobé informace pouze ze čtyř či pěti obcí. Pro Českou republiku nicméně obecně platí, že v malých a středních obcích, kde se topí v lokálních topeništích, jsou v zimě vyšší koncentrace škodlivin než v mnoha velkých městech, která trpí hustou dopravou.“

Profesor Braniš a jeho kolegové dospěli při svých výzkumech k závěru, že lokální topeniště mohou významně přispívat ke znečištění ovzduší, a tím pádem znamenat velký problém. To potvrzuje i výzkum, který před několika lety provedl Státní zdravotní ústav v podkrkonošské vsi Havlovice. Dlouhodobě tu měřil kvalitu ovzduší a zjistil, že se za jediný rok dostalo z domácích komínů do ovzduší zhruba šestkrát více karcinogenních látek, než vypustí průměrná tepelná elektrárna. Většina obyvatel Havlovic totiž topí uhlím,

výjimkou nebudou ani odpady jako PET lahve a podobně. Podle odhadů Evropské unie kvůli znečištěnému ovzduší každoročně předčasně zemřou stovky tisíc Evropanů. Český hydrometeorologický ústav v loni zveřejnil zprávu, podle níž ovzduší znečištěné nebezpečnými prachovými částicemi, na jejichž produkci se významně podílí právě lokální topeniště, v Česku musí dýchat téměř 20 procent

20
procent obyvatel ČR musí dýchat ovzduší znečištěné nebezpečnými prachovými částicemi, na jejichž produkci se ze 40 procent podílí lokální topeniště

obyvatel, to znamená přibližně dva miliony lidí. Pravidelná Zpráva o stavu životního prostředí, kterou připravuje MŽP, konstatuje, že v důsledku znečištění ovzduší polétavým prachem se u nás každoročně může zvyšovat celková úmrtnost až o dvě procenta, především u starších a chronicky nemocných lidí.

Jak postihnout paliče >

Ředitel Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy Bedřich Moldan je přesvědčen, že ke zlepšení situace by měl přispět zejména nový zákon o ochraně ovzduší. Jablkem sváru, na který ovšem příprava zákona naráží, je podle něj otázka, zda dát starostům obcí do ruky nástroj, který jim umožní postihnout notorické paliče čehokoli, co hoří.

Na konferenci, kterou letos v únoru v Ostravě uspořádali dobrovolníci v rámci projektu Challenge Europe pod hlavičkou British Council, zaznělo, že současný zákon sice obsahuje některá užitečná ustanovení, například v paragrafu 12. V něm mimo jiné stojí,

že provozovatelé malých zdrojů vytápění jsou povinni neobtěžovat kouřem a zápachem osoby ve svém okolí a obydlené oblasti, jsou povinni uvádět do provozu kotle jen v souladu s podmínkami pro provoz těchto zdrojů a tak dále. Jak ale na zmíněné konferenci poznamenala Yvonna Hlínová z ministerstva životního prostředí, vedení obcí prakticky nemá šanci tato ustanovení vymáhat, protože zákon jim v tomto neposkytuje oporu.

Pochybení je totiž téměř nemožné dokázat. „Při zjišťování přestupku je často oficiálně doporučováno takzvané měření tmavosti kouře dle Ringelmannovy stupnice, což se ale většinou v praxi ukáže jako zcela nepoužitelné,“ říká Vendula Krčmářová z neziskové organizace Arnika. A dodává, že obecní úřad může s „paličem“ za určitých podmínek zahájit přestupkové řízení. Jenže nedýchateľný vzduch během zimních měsíců v mnoha českých obcích ukazuje, že tato pravomoc v praxi není účinná.

Kde končí svoboda >

Podle některých hlasů by hodně pomohly přímé kontroly technického stavu kotlů, také toho, co se v nich spaluje

> Rizika lokálních topenišť

Problematické jsou především jemné prachové částice, vznikající nedokonalým spalováním. Ty jednak pronikají až do plic, což je samo o sobě pro organismus nebezpečné. Navíc mají určité chemické složení a obsahují karcinogenní a mutagenní látky, což jejich škodlivost výrazně násobí. Prachové částice se mohou podílet na snížení imunity, způsobovat zánětlivá onemocnění plicní tkáně, přispívají ke kardiovaskulárním chorobám, mohou vyvolávat respirační onemocnění, snižovat plicní funkce, zvyšovat úmrtnost a tak dále. Podle ředitele Odboru ochrany ovzduší ministerstva životního prostředí Jana Kužela se lokální topeniště na celkové produkci jemných prachových částic podílejí až 40 procenty. Během jejich provozu ale nevznikají „jen“ prachové částice. Kotle v rodinných domech jsou rovněž zdrojem většiny v ČR emitovaných polyaromatických uhlovodíků, které kromě poškození DNA s následnými karcinogenními účinky mohou ovlivnit a poškodit jedince ještě před narozením. Při spalování uhlí do ovzduší unikají rovněž těžké kovy. Špatná kvalita ovzduší je dávana do souvislosti se zvýšeným výskytem alergií a astmatu, který měl u dětí v ČR v posledních letech stoupající trend.

a rovněž kontroly spalinových cest a komína, což úspěšně funguje například v Německu (o způsobech řešení v jiných zemích více viz článek na str. 4 a 5). Ustanovení v tomto duchu zapracovalo do návrhu nového zákona MŽP pod vedením tehdejšího šéfa Strany zelených Martina Bursíka. Tento úřad také za Fišerovy vlády zvažoval možnost, že by od určitého, v dostatečném předstihu známého data bylo používání kotlů s parametry, které nesplňují požadavky třetí emisní třídy dle příslušné evropské normy, považováno za správní delikt a jako takové třeba i opakovaně pokutováno do doby, než provozovatel kotle sjedná nápravu. Zároveň by si každý provozovatel povinně nechal jednou za tři roky kotel zkontrolovat autorizovanou osobou, z čehož by pak vyplynuly případné sankce za nedodržení zákona. „K tomu by ovšem bylo nutné provádět i občasné kontroly práce oněch autorizovaných osob, aby se nám nestávalo, že si lidé budou potvrzení o vyhovujícím stavu svého topného systému kupovat, jak k tomu bohužel v Česku v různých oblastech často dochází,“ vysvětluje bývalý náměstek ministra životního prostředí Aleš Kuták.

Jenže nastíněná varianta má i řadu odpůrců. Bursíkův návrh nakonec neprošel, zastavil se v mezirezortním připomínkovém řízení. Kontroly odmítl i z loňských voleb vzešlý (a dnes už bývalý) ministr Drobil, podle něj by šlo o nepřiměřený zásah do soukromí. „Vám by se snad líbilo, kdyby vám každý měsíc někdo zvonil u dveří a říkal: Jdu se podívat, čím topíte ve svém kotli, jestli máte ledničku takovou nebo makovou, drtičku odpadu zapnutou?“ uvedl Drobil poněkud demagogicky v rozhovoru pro Právo. Je pravda, že česká ústava stanovuje nedotknutelnost soukromí a také obydlí. Jenže zároveň má každý právo na ochranu zdraví a příznivé životní prostředí, jak se také v ústavě píše. A mělo by rovněž platit, že svoboda člověka končí tam, kde začíná svoboda druhého.

Osvěta, represe, peníze >

Nový zákon o ochraně ovzduší je nicméně hotov, v současné době čeká ve vládě na projednání (na nejbližší schůzi Senátu by také měla být projednána takzvaná malá novela zákona o ochraně ovzduší, která se ovšem problematikou lokálních topenišť nezabývá). A pokud jde o lokální topeniště, zavádí prakticky jedinou novou věc: zpřísnění podmínek pro uvádění nových kotlů na trh. „Od určitého okamžiku nebude moci výrobce na český trh uvádět zařízení s horšími parametry, než stanovuje třetí emisní třída. Tyto emisní parametry pak budou od roku 2014 novým zákonem dále zpřísněny,“ vysvětluje ředitel Odboru ochrany ovzduší ministerstva životního prostředí Jan Kužel.

Bude podle něj možné používat i kotle s ručním přikládáním, byť původně měly být povoleny pouze automatické a zplyňovací, což bylo změněno s ohledem na jejich finanční náročnost. Zákon také nově formuluje druhy paliva, která se nesmí spalovat (například uhlí s nejnižší kvalitou či uhelné kaly).

Podle Aleše Kutáka to ale nepřínesou řešení hlavního problému, kterým je udržování desítek let starých kotlů s mizernými emisními parametry v provozu či pálení nekvalitního paliva, nebo dokonce odpadků.

Je zřejmé, že u řady lidí, kteří zamořují ovzduší zplodinami ze svého kotle, není příčinou neochota či naschvál, ale ekonomická situace. Proto, jak upozor-

> **Nedostatečná inovace.** Největším problémem tuzemských obcí je udržování v provozu desítky let starých kotlů s mizernými emisními parametry a pálení nekvalitního paliva

ňuje profesor Moldan, by řešení nemělo jít jen jedním směrem, ale propojovat tři nástroje: osvětu, tedy co nejlepší informování lidí o rizicích vyplývajících ze špatného spalování, dále represe pro ty, kteří porušují stanovená pravidla a také ekonomické nástroje. Nelze totiž zákonem nařídit, že si lidé mají koupit lepší kotle a nebrat v potaz jejich finanční situaci.

Jde to i jinak >

Jak ukázala již zmíněná ostravská konference, vedení některých obcí dokázalo palčivý problém špinavého ovzduší vyřešit i přesto, že jim zákon nepomáhá. Například Třanovice, Písečná, Kněžice či Hostětín připravily pro své obyvatele možnost připojení na ekologičtější zdroje vytápění – ať už výstavbou centrální kotelny na biomasu, vybudováním bioplynové stanice, či formou dotací a bezúročných půjček pro občany na pořízení nových ekologických topných zařízení. Většinou investovaly obrovské částky, ovšem minimálně ve výše zmíněných případech se zdá, že tyto projekty dávají kromě zlepšení kvality ovzduší a dalších pozitiv také ekonomický smysl. Je reálné dokonce očekávat, že se investice vrátí, což u komunálních projektů rozhodně není pravidlem (více v rozhovoru se starostou Kněžic na str. 6 a 7).

Řada odborníků se shoduje, že stát by měl obce v těchto aktivitách co nejvíce podporovat, což se například prostřednictvím Státního fondu život-

> **Ekologická svépomoc.** Obce Třanovice, Písečná, Kněžice či Hostětín připravily pro své obyvatele možnost připojení na ekologičtější zdroje vytápění – výstavbou centrální kotelny na biomasu, vybudováním bioplynové stanice, či formou dotací a bezúročných půjček na pořízení nových ekologických topných zařízení

ního prostředí už také několik let děje. V této souvislosti bude hodně důležitý budoucí vývoj cen biomasy, jelikož právě na tu řada projektů sází. V médiích už se objevilo varování, že tady tiká časovaná bomba a že Česko bude nuceno čelit možná ještě závažnějším problémům, než jaký přinesl nezdopovědný přístup k solární energetice. Podle Aleše Kutáka hrozí, že si velké energetické firmy prolobbují možnost masivně pálit biomasu nejen v teplárnách, ale rovnou v elektrárnách, postavených za tímto účelem. Což je mimo jiné velmi neefektivní, protože účinnost využití zdroje

při spalování je v tomto případě pouze okolo 30 procent. Česká republika by tak v duchu rčení „vlk se našel a koza zůstala celá“ bez nutnosti reformou plnila v roce 2020 evropský závazek podílu energie z obnovitelných zdrojů na celkové spotřebě, ovšem znamenalo by to vyčerpání zdrojů biomasy. A tím pádem i významný nárůst cen. Záleží tedy na tom, co stát umožní do povinného procenta energie z obnovitelných zdrojů započítat, popřípadě zda bude podporovat produkci rychle rostoucích energetických dřevin na zemědělských půdách nižší kvality. < **Martin Zika**

Většina evropských zemí kontroly umožňuje >

Špatné spalování nekvalitního paliva zdaleka není problémem jenom České republiky. Trápí doslova celý svět, zejména ten rozvojový. Například v Indii, kde se stále v hojně míře používají otevřená ohniště, dochází k enormnímu znečištění ovzduší, jemuž je přičítána vysoká úmrtnost. Lokální topeniště se však řeší i v Evropě. Už v roce 1906 bylo v Londýně zakázáno topení uhlím, především kvůli zápachu. Jenže teprve poté, co v roce 1952 na velký smog způsobený exhalacemi z uhlí z lokálních topenišť zahynulo několik tisíc lidí, se Londýňané s problémem dokázali vypořádat. Řešení už několik let hledá i ČR, ale zatím marně. Není tedy čas podívat se, jak na to jdou naši vyspělejší evropští sousedé?

Ministerstvo životního prostředí se pokusilo prostřednictvím Stálého zastoupení ČR v Bruselu získat přehled o tom, zda členské země provádějí kontroly spalovacích zařízení v domácnostech. Přestože se nepodařilo získat reakce všech a získané informace nebyly ověřovány, vyplynulo z nich, že tyto kontroly v různých podobách provádí naprostá většina členských států. Pouze pět jich aplikuje v plném

rozsahu právo na nedotknutelnost obydlí – Slovensko, Portugalsko, Litva, Irsko a Francie). „Pravidelné kontroly jsou v jednotlivých zemích prováděny nejvíce osobami z místních samospráv či jiných kontrolních orgánů. Některé země uplatňují kontrolu pracovníky, kteří zařízení instalovali, a autorizovanými experty, například vyškolenými kominíky,“ vysvětluje Kurt Dědič z MŽP. Pro ČR je v mnoha ohledech určující vývoj v Německu. Je zřejmé, že ochrana

ovzduší je u našich sousedů mnohem přísnější. Povinnosti provozovatelů spalovacích zdrojů jsou v SRN stanoveny již od nízkých tepelných jmenovitých výkonů, a navíc platí nejen pro podnikatele, jak je tomu u nás, ale pro všechny. Lokální topeniště pak podléhají kontrole. Ta se provádí od jmenovitého tepelného výkonu 11 kilowattů v zařízeních spalujících plynná a kapalná paliva a od jmenovitého tepelného výkonu 15 kilowattů v kotlích na tuhá paliva.

Oprávnění provádět kontroly mají kominíci, respektive provozovatelé si je musí jednou za čas pozvat, neprovádí se tedy neohlášené kontroly. Ve chvíli, kdy se zjistí nějaké pochybení, oznámí to příslušnému úřadu a ten pak stanoví lhůtu, během níž dojde k nápravě. Po vypršení lhůty pak kominík znovu zkontroluje, zda je vše v pořádku. Filozofickou otázkou nedotknutelnosti soukromí versus právo na dobré životní prostředí Němci podle Kurta Dědiče ne-

řeší, protože žádnou svobodu neprolamují. „Je to stejné, jako když si pozvete opraváře na cokoli jiného, k žádnému rozporu se zmíněnými dvěma právy nedochází,“ vysvětluje Dědič.

Pokud jde o působení kominíků, ti němečtí na rozdíl od českých mají své revíry, v nichž působí, nemohou se tedy pohybovat kdekoli. Což z nich do určité míry dělá jakousi prodlouženou rukou úřadu. V Německu tím pádem jen obtížně může dojít k vytvoření korupčního prostředí ve snaze o získání zakázek.

Rakušané mají podle informací neziskové organizace Arnika povinnost nechat komin a kotel zkontrolovat odbornou firmou, která případné nedostatky nahlásí příslušnému úřadu. Nejsou stanoveny pokuty za znečišťování ovzduší, ale za nesprávnou instalaci či používání kotle. Zároveň tu fungují různé formy podpory ekologického vytápění, a to jak na státní, tak na krajské úrovni.

Zajímavá situace je v Polsku. Podle znění zákona o ochraně ovzduší může kontrolu provádět městská policie.

Tím, že vejde do soukromého domu a zkontroluje, čím se v domě topí. Pokud majitel nemovitosti odmítne, podle názoru právních poradců Michała Kubicza a Roberta Jędrzejczyka se dopouští přestupku. Jenže obce si většinou tímto výkladem zákona nejsou jisté a bojí se ho takto interpretovat. Městská policie tedy nejčastěji kontroluje topeniště jen tehdy, pokud jí to majitel nemovitosti povolí. Pokud to neudělá, což se stává často, omezuje se policie na kontrolu majitelovy smlouvy o odvozu odpadků, tedy zkoumá, zdali je nepálí v peci a nešetří tím peníze za odvoz.

Je ale jasné, že samotný zákon nemůže vyřešit všechno. Vendula Krčmářová z Arniky upozorňuje, že například Němci jsou velmi disciplinovaní a asi by jen tak někoho z nich nenapadlo v kamnech spalovat odpad, jako se to děje u nás. Než v Česku dojde k pozitivnímu vývoji v tomto ohledu, z tuzemských kominů se ještě pořádné množství hustého černého dýmu nepochybně vyvalí.

< **Martin Zika**

Foto profimedia.cz

> **Pod dohledem.** V Německu mají oprávnění provádět kontroly domácích spalovacích zařízení kominíci, které si musí lidé jednou za čas pozvat. Rakušané mají povinnost nechat komin a kotel zkontrolovat odbornou firmou, jež případné nedostatky nahlásí příslušnému úřadu

Anketa: Co by pomohlo České republice v boji s lokálními znečišťovateli ovzduší >

> Jaká opatření by podle vašeho názoru přinesla zlepšení často katastrofálního stavu ovzduší v malých obcích během zimních měsíců, který vzniká v důsledku působení lokálních topenišť?

Stanislav Juránek
senátor, člen Výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí

V současné době řada lidí na venkově odpojuje své domky od plynu. Důvod je prostý a jednoduchý. Příliš vysoká cena plynu. Co teď? Jaké máme možnosti? Nabízí se snížení ceny plynu, ale tam teď nemírím. Vidím velkou možnost ve využití dřevní hmoty, která má tři zásadní přednosti:

1) Jde o trvale udržitelný zdroj.
2) Znečištění ovzduší je výrazně nižší než u ostatních tuhých paliv.
3) Dřevo je dost. Správnou cestu tedy vidím přes osvětu a podporu při pořizování moderních kotlů na dřevo, štěpku nebo piliny. Toto řešení je šetrné k životnímu prostředí i k peněžence uživatelů.

Tomáš Průša
tiskový mluvčí,
Strana zelených

Navrhujeme, aby stát mohl účinně bránit spalování odpadu v domácních

kamnech a podobně.

Možná řešení jsou: 1) Preventivní programy. a) Strana zelených preferuje preventivní řešení, tedy podporu přechodu na šetrné vytápění. Příkladem mohou být některé obce v ČR – Hostětín, Třanovice či Kněžice. b) Je nutná osvěta vedení obcí a samotných občanů, bez spolupráce s občany nemůže fungovat žádné opatření.

2) Represivní opatření pomocí legislativy. a) Přísnější kontrola ze strany obcí, policie a orgánu ochrany životního prostředí. b) Kontroly spalovacích zařízení a kominů – příklady ze SRN: Lokální topeniště podléhá kontrole (jedenkrát ročně), kterou provádí pro všechny lokální topeniště od jmenovitého tepelného výkonu 11 kilowattů, spalující plyn-

ná a kapalná paliva a od jmenovitého tepelného výkonu 15 kilowattů, spalující tuhá paliva bez ohledu na činnost vykonávanou provozovatelem. Kontroly vykonávají osoby oprávněné k výkonu kominické živnosti, kontroluje se spalovací zařízení i komin, nad 15 kilowattů probíhá i měření emisí. Zařízení typu krb, která budou nainstalována a provozována po 31. 12. 2014, budou muset být vybavena odlučovací na eliminaci prachu. Nejpozději do jednoho roku od instalace topného zařízení, které se plní ručně a využívá pevná paliva, nebo po změně uživatele, musí být provoz topeniště zkontrolován autorizovanou osobou (správná instalace, používání, správné skladování paliva).

Yvonna Gaillyová
ředitelka, ekologický
institut Veronica

Příčinou je spalování nevhodného paliva (uhlí, odpady) v nevhodných kamnech či kotlích, ale především ve špatných, plýtvajících domech. Společenská situace, která toto vyvolává, se nazývá energetickou chudobou. Její součástí je environmentální necitlivost a neznalost lidí, včetně politické reprezentace na všech úrovních. Technicky ale umíme opravit domy tak, aby spotřebovaly jen zlomek: dest až dvacet procent energie na topení proti současnému stavu. Pak bude snadné používat i dražší paliva, která neničí ovzduší, ani neprodukují skleníkové plyny – dřevo či dokonce

obnovitelnou elektřinu. Dobrým řešením je i centrální vytápění biomasou v obcích. Snížení spotřeby je ale klíčové. Technicky to umíme, program Zelená úsporám je krokem správným směrem. Je potřeba, aby takový vývoj byl i politickou prioritou.

Vojtěch Kotecký
programový ředitel,
Hnutí Duha

Škodlivin z kotlů a kamen ubude, pokud si rodiny při vytápění nebudou muset vybírat pouze mezi špinavým uhlím a drahým plynem. Proto Hnutí Duha navrhuje, aby vláda vytvořila nový Program energetické nezávislosti, který rodinám pomůže zateplit většinu budov v republice –

rok po roce, dům po domu. Rovněž umožní vybavit domácnosti čistým vytápěním, jako jsou moderní kotle na biomasu. Naváže tak na úspěšnou a populární Zelenou úsporám. Vláda by do programu měla investovat většinu peněz, jež stát bude vydělávat v aukcích povolenek ke znečišťování od velkých průmyslových podniků. Srazí tak účty za teplo a také českou závislost na uhelných dolech i na zemním plynu z Ruska.

Martin Mach
starosta, Mšeno

Trvalá státní podpora náhrady starých kotlů automaty (i na uhlí), případně tepelných čerpadel – tedy jistá revidovaná verze Zelené úsporám – v obcích

bez plynořkace. Větší tlak na kontrolu spalovacích cest, což se už částečně děje novou kominickou vyhláškou, uvidíme, jak to bude fungovat v praxi. Měření znečištění ovzduší v těchto měsících ze strany státu – například prostřednictvím hygienických stanic, předávání dat samosprávám a úřadům, které mají životní prostředí a zdraví v gesci. Zvýšené kontrolní pravomoci pro lokální úřady za účelem omezení spalování odpadků (plastů) – analýza popela, kouře. Masivní dlouhodobá státní kampaň zaměřená na zdravotní rizika vyplývající z dýchání zamořeného „vzduchu“. Ale obecně je každá rada těžká, neboť to především souvisí se stereotypy v chování lidí, stejně jako u jiných vážných problémů našeho národa, to jest souvisí to s mravní úrovní společnosti. Do jisté míry je to asi i generační záležitost a určitě to velmi souvisí s úrovní vzdělání.

<

Milan Kazda: Největším problémem byl o přesvědčit obyvatele, aby do toho šli

Kněžice ve středních Čechách jsou důkazem, že i přes dřevěné zákony lze problém špinavého ovzduší řešit. „Investované peníze se nám dokonce vrátí, což je u komunálních projektů spíše výjimka,“ říká starosta obce Milan Kazda.

E15: Kněžice jsou dnes energeticky soběstačnou obcí. Co bylo impulzem pustit se do takto náročného projektu?

V první řadě to byl návrat ke kořenům, kdy naši dědové a pradědové dokázali zdroj energie sami vypěstovat na polích. Získali tak potravu pro koně, krávu a prase. Kůň jim dal tažnou sílu, takže nepotřebovali naftu, kráva a prase jim daly potravu, takže region byl soběstačný. Dnes je samozřejmě jiná doba, ale pokud jde o energii, je to víceméně pořád totéž. Naše úvaha vypadala takto: zemědělec vypěstuje plodinu, kterou nám prodá – my ji spálíme v obecní kotelně – teplo prodáme lidem – zemědělci zaplatíme, a tím pádem tržby za energie zůstanou v regionu. Dalším důvodem bylo pochopitelně životní prostředí. Když se u nás topilo uhlím, tak pravidelně každé ráno, kdy se kotle roztápěly a byla inverze, nebylo téměř vidět na krok. To byl významný důvod pro pokus o změnu. A pak také snaha o posílení ekonomiky obce.

E15: Proč jste zvolili zrovna bioplynovou stanici?

Protože nám řeší několik problémů najednou. Jednak nahrazuje čistírnu odpadních vod a kanalizaci. Kněžice mají pět set obyvatel, ovšem sto z nich žije mimo, ve dvou místních částech, a pro ně bychom stejně kanalizaci vybudovat nemohli. Takže jsme si řekli, proč odpad nevyvážet i z Kněžic, když už na to budeme mít techniku, a nevyužívat ho v bioplynové stanici.

Foto E15 Robert Zlatohlávek

Samozřejmě to sehrálo významnou roli v ekonomice celého projektu. Investiční náklady projektu sice byly obrovské, odečtení nákladů na kanalizaci a čističku znamená zhruba 45 milionů úsporu. My jsme ale šli dál a řekli jsme si, že takto budeme likvidovat i veškeré biologické odpady, to znamená posečenou trávu z obecních ploch, kterých máme zhruba pět hektarů, což není málo, také shrabané listí, odpady z domácností, jídelen a tak dále.

E15: Jak to pro obyvatele Kněžic mělo vycházet ekonomicky?

V době, kdy jsme vytvářeli projekt, byla cena uhlí okolo 220 korun za metrák. Spálením metráku uhlí v obyčejném kotli, který má účinnost okolo 55 procent, získáte po odečtení 45 procent ztrát jeden gigajoul čistého tepla. Když si ho ovšem koupíte od nás, čili dostanete teplo z našich teplovodů za nesrovnatelného pohodlí, protože nemusíte skládat uhlí, přikládat, čistit kotel, vynášet popel a podobně, pak vás v dnešní době gigajoul tepla vyjde na 275 korun. Tehdy to bylo 240 korun, záměrně jsme nasadili cenu jen o málo vyšší, než stál metrák uhlí, abychom naše obyvatele přesvědčili, že má smysl do toho s námi jít.

E15: A jak je konkurenceschopná cena tepla z vašich teplovodů oproti uhlí dnes?

Ještě než jsme začali naše obyvatele zásobit teplem, cena energií prudce vzrostla a metrák uhlí se dostal na 300 až 340 korun. My jsme ovšem do smluv s obyvateli napsali, že cena tepla se bude zvyšovat pouze o růst DPH a inflaci. Takže dnes účtujeme 275 korun za gigajoul. Kdyby naši obyvatelé topili uhlím, měli by ho za 320 korun. Takže je logické, že více než 90 procent obyvatel je napojeno na centrální rozvod tepla.

E15: Co návratnost projektu?

Celé dílo stálo 135 milionů korun, je tu

ovšem několik ale. My jsme v té době nebyli plátcí, takže to bylo včetně DPH. Když daň z přidané hodnoty odečteme, což by udělala každá firma a dnes už i obec, protože daňová politika se v tomto změnila, snížíme cenu o 19 procent. A když odečteme už zmíněnou čistírnu a kanalizaci, dostaneme se o dalších 40 milionů níže. Pak už cena nevypadá tak hrozivě, protože vzniklo hodnotné dílo s tepelným výkonem 1,6 megawattu a elektrickým výkonem 330 kilowattů. A díky tomu, že se nám podařilo získat 83 milionů z Evropského fondu regionálního rozvoje a deset milionů od Státního fondu životního prostředí, návratnost zbylých 30–40 milionů, které jsme museli dát ze svých zdrojů,

máme spočítanou na zhruba 15 let.

E15: Nad tím by podnikatel asi ohnul nos.

Ano, pro podnikatele by patnáctiletá návratnost byla příliš dlouhá. Jenže z pohledu obce

je to jinak. Když je investice jakkoli návratná, třeba i v řádu 20 let, tak je to pro obec dobré, protože komunální politici jsou zvyklí budovat díla, která se ekonomicky nevrátí nikdy. Ať už je to stavba chodníku, obecního osvětlení, či komunikace.

E15: Měli jste problémy přesvědčit lidi, aby s vámi do projektu šli?

Ano, bylo to hodně náročné. My jsme totiž tehdy byli partou bláznů, která si vymyslela něco, co se zdálo absolutně nereálné a lidé to také tak brali. Jejich přístup „stejně se to nepovede, proto nemá smysl se hlásit, a kdyby to náhodou vyšlo, přihlásíme se potom“ nám způsobil velké problémy. Na začátku jsme měli 90 zájemců a tenhle počet po řadě různých sezení, přesvědčování a vysvětlování vzrostl na 120. Jenže ve chvíli, kdy jsme zjistili, že naše žádost o dotaci byla schválena, měli jsme stavební povolení, nadimenzované potrubí a tak dále, se přihlásilo dalších dvacet

dva lidi. A to bylo špatné. Museli jsme se rozhodnout, jestli si vezmeme vyšší úvěry, anebo ty lidi odmítneme. Přálo nám ale štěstí, v průběhu příprav totiž vzrostly výkupní ceny elektřiny, což nám nakonec vyšší náklady kompenzovalo.

E15: Co byste dnes, s odstupem času, označil za největší problém, na který jste během realizace narazili?

Problémů bylo spousta, ale jeden z největších bylo právě přesvědčit obyvatele, aby do toho šli. Nahodávaly je totiž hlasy, které tvrdily, že bioplynová stanice bude zapáchat. Naším případným následovníkům proto doporučuji provádět intenzivní osvětu, protože pokud nenajdou s obyvateli obce společnou řeč, projekt nemá šanci. A k tomu stačí jeden „křikloun“. U nás to vyšlo jen díky tomu, že lidé byli schopni s vedením obce táhnout za jeden provaz a že nikdo nedělal problémy.

E15: A co bylo hlavním argumentem, na který lidé slyšeli? Cena?

Ano, cena tepla.

E15: Hodně zajímavé je i to, že vaše obec založila společnost s ručním omezením, která kotelnu a stanici provozuje. V ČR se přitom často říká, že firmy, které neřídí soukromý podnikatel, fungují špatně. Jak funguje ta kněžická?

> Energeticky soběstačná obec Kněžice

V roce 2001 se v obci objevily první plány na vybudování nového energetického systému. Nejprve byla vyprojektována centrální kotelná na biomasu (kotel na slámu a dřevní štěpku) a zároveň teplovody, ovšem postupně docházeli představitelé Kněžic ke zjištění, že tato varianta nedává ekonomický smysl. Teplo totiž na rozdíl od elektřiny není dotované, vybudování teplovodů ovšem spolknou obrovské investice. „Pak přišel nápad připojit ke kotelně i bioplynovou stanici. Ta totiž vyrábí elektřinu, která je dotovaná, takže se výrazně vylepší ekonomika a zároveň je jejím vedlejším produktem teplo. Pak to teprve začalo dávat logiku,“ vysvětluje starosta Kněžic Milan Kazda. Centrální výtopna a bioplynová stanice zahájila provoz v roce 2006. V bioplynové stanici se likvidují místní odpadní splaškové vody a odpady ze zemědělské farmy, také hygienicky rizikový odpad z cizích zdrojů, například ze stravoven. Zpracovává se tu také sláma, kukuřice, jeteloviny a další přebytečná i nově pěstovaná biomasa. Z těchto zdrojů se vyrábí bioplyn, elektřina, horká voda na vytápění většiny obce, topné pelety z biomasy a kvalitní hnojivo pro zemědělství. V roce 2007 získaly Kněžice Evropskou cenu za energetickou efektivnost European Energy Award.

Eseróčko je dceřinou společností ve stoprocentním majetku obce a můžu říct, že funguje dobře. Zastupitelstvo na něj dohlíží a v případě problému je schopné se rychle sejít a hlavně se domluvit na řešení. Tvrdím, že je úplně jedno, jestli je majetek můj, nebo obecní. Záleží jen na tom, jací lidé ho spravují, a na jejich vůli to dělat dobře.

E15: Vy jste vlastně založením s.r.o. vytvořili i pracovní místa pro své lidi.

Ano, tohle byl jeden z důvodů, proč to celé vybudovat. Dneska už takhle zaměstnáváme pět lidí, což na obec, ve které žije pět set obyvatel, určitě není špatné, je to jedno procento.

E15: Ovlivnil projekt kvalitu ovzduší v obci?

Naprosto zásadně. Bohužel i u nás platí, že v každé obci se najde někdo, kdo ze zásady nesouhlasí nikdy s ničím. Takže několik našich obyvatel se do projektu nezapojilo a tu a tam je vidět kouř z komína, kde se topí uhlím. Stačí ale popojít o sto metrů dál a po kouři a zápachu ani památky, ten rozdíl je obrovský. V každém případě platí, že na to dobré si člověk rychle zvykne, takže naši obyvatelé berou kvalitní ovzduší jako samozřejmost. Ale když přejedete do jiných obcí, vidíte a cítíte, že rozdíl je obrovský.

< Martin Zika

VIA-Reality CZ, s.r.o.

Exkluzivní nabídka

Nabízíme k prodeji zavedený hotel s mnohaletou tradicí v klidné lokalitě obce Sulice, okres Praha-východ, pouze 25 km od Prahy. Hotel je plně zařízen, včetně kuchyně, má lůžkovou kapacitu 39 míst, restauraci pro 46 hostů a ubytování pro personál. Nachází se na vlastním oploceném pozemku s parkovou úpravou o výměře 8 711 m², v těsné blízkosti jsou tenisové kurty a golfové hřiště je vzdáleno 5 km od hotelu. Další informace v naší kanceláři.

Kontakty: +420 241 401 468, +420 733 182 140, ak.viareality@seznam.cz

Další naše nabídky domů, pozemků, bytů najdete na www.viarealitycz.cz
V současné době hledáme obchodního zástupce ke spolupráci.